

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 330.1(07.034)

ПЗ0

Укладачі: З. Ф. Петряєва

І. А. Булкіна

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Основи економіки [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. З. Ф. Петряєва, І. А. Булкіна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 36 с.

Подано тематичний план практичних занять та їхній зміст за змістовими модулями й темами. Наведено типові приклади завдань для практичних занять і методичні рекомендації до їхнього виконання, критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 330.1(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Метою проведення практичних занять з навчальної дисципліни "Основи економіки" є формування системи теоретичних знань щодо понятійно-категоріального апарату економічної теорії; оволодіння сутністю економічних явищ і процесів; забезпечення базової фундаментальної теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін; розуміння законів та основних тенденцій економічного розвитку суспільства.

У ході практичних занять студент набуває професійних компетентностей і практичних навичок роботи з вирішення прикладних завдань професійної діяльності. У процесі вивчення навчальної дисципліни студент набуває здатності:

- класифікувати та ранжувати економічні потреби суспільства;
- визначати ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва;
- виявляти характерні риси та функції ринку;
- враховувати економічні й соціальні наслідки монополізму в економіці;
- виявляти закономірності формування суб'єктів підприємницької діяльності в Україні;
- розрізняти механізми функціонування ресурсних ринків: праці, капіталу, землі, нерухомості;
- визначати види доходів та джерела їхнього формування;
- класифікувати типи підприємств, їхні переваги та недоліки;
- оцінювати роль малого бізнесу в ринковій економіці;
- обробляти основні результати і показники макроекономіки;
- визначати фактори та критерії макроекономічного зростання й економічного розвитку;
- оцінювати наслідки безробіття та інфляції в економіці;
- визначати форми подолання макроекономічної нестабільності;
- виявляти закономірності функціонування грошового ринку, банківської та фінансової систем;
- класифікувати основні види податків;
- виявляти наслідки впливу грошових реформ на економічну політику держави;
- визначати принципи формування державного бюджету;
- виявляти закономірності функціонування світової економіки, форми міжнародних економічних зв'язків;

визначати кількість грошей, необхідних для обігу;
розраховувати ціну ринкової рівноваги й рівноважну кількість;
розраховувати показники еластичності попиту та пропозиції;
розраховувати номінальні й реальні доходи: заробітну плату, прибуток, відсотки, ренту;

визначати доцільність створення підприємства в конкретній сфері підприємницької діяльності;

розраховувати амортизацію, основний і оборотний капітал;

розраховувати розмір прибутку та норми прибутку;

розраховувати номінальний і реальний відсотки;

визначати ціну землі;

розраховувати показник ВВП за доходами та за видатками;

значення номінального і реального ВВП;

розраховувати рівень безробіття та інфляції;

виокремлювати фактори, що впливають на валютний курс.

Відповідно до програми навчальної дисципліни "Основи економіки" на практичні заняття відводиться 16 годин навчального часу.

Практичні заняття з навчальної дисципліни "Основи економіки" проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Під час підготовки до конкретного практичного заняття в межах виконання відповідного завдання студенти формують есе, яке відповідає зазначеним викладачем вимогам, та захищають його під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

1. Завдання для практичних занять

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Теми практичних занять

Назви тем	Програмні питання	Запитання для дискусій	Кількість годин	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Загальні основи економічної теорії				
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті				
Значення економіки в житті людини. Еволюція економічних поглядів. Економічна теорія як наука	1. Економічні проблеми та їхній пріоритет над іншими громадськими поняттями.	Коли виникла економіка? Чи вважаєте ви справедливою точку зору про те, що, на відміну від давніх часів, у сучасному суспільстві вирішення економічних проблем не є першочерговим завданням?	2	Основна: [7, с. 16–18, 29–35; 8, с. 27–35, 124–156; 10, с. 5–10]. Додаткова: [31, с. 9–20; 34, с. 13–38; 37, с. 11–45; 39, с. 9–25]
	2. Роль економіки у стародавньому світі та сучасному суспільстві.	Коли виникла економіка як наука? Чим пояснено необхідність у вивченні думок учених минулого, частина з яких уже втратила актуальність?		
	3. Еволюція терміну "економіка"			
	4. Виникнення як науки. Економічні погляди стародавнього світу.			
	5. Розвиток економічної думки: основні етапи та персоналії.			
	6. Сучасні економічні концепції			
	7. Предмет економічної теорії та зв'язок із іншими економічними науками. Макроекономіка. Мікроекономіка.	Поясніть твердження: "Немає нічого більш практичного, ніж гарна теорія". На вашу думку, важливіше вивчати макроекономіку або мікроекономіку?		
	8. Методи економічних досліджень.			
	9. Зв'язок економічної теорії з економічною практикою. Економічна політика			

1	2	3	4	5
Тема 3. Основні типи економічних систем				
Сутність і класифікація економічних систем. Формацийний підхід до класифікації економічних систем	1. Основні економічні питання. 2. Поняття економічної системи суспільства. 3. Класифікація економічних систем. 4. Основні економічні питання. 5. Поняття економічної системи суспільства. 6. Класифікація економічних систем	Яке суспільство можна вважати постіндустріальним? Наведіть приклади. Обґрунтуйте вибір. Чи відповідає Україна критеріям постіндустріальної економіки?	2	Основна: [8, с. 38–46; 10, с. 12–16]. Додаткова: [31, с. 30–41; 44, с. 556–575; 48, с. 60–78]
	7. Сутність соціально-економічної формації та причини зміни формацій. 8. Характерні особливості різних типів соціально-економічних формацій. 9. Капіталістичний спосіб виробництва та перспективи розвитку соціуму	Поясніть причини зміни рабовласницького устрою на феодальний і феодального на капіталістичний. За яких історичних умов відбувалися ці зміни?		
	10. Традиційна економічна система. 11. Командно-адміністративна економічна система. 12. Ринкова економічна система. 13. Змішана економічна система	Чому існують різні моделі змішаної економічної системи?		
Змістовий модуль 2				
Мікроекономічні аспекти функціонування економіки				
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції				
Попит і пропозиція. Рівновага на ринку та її порушення. Еластичність попиту та пропозиції	1. Попит. Закон попиту. Графік попиту. 2. Пропозиція та її графічне зображення. Закон пропозиції. 3. Товари Гіффена й товари Веблена	Чи можлива ситуація, коли зі збільшенням ціни попит на цей товар зростає? Наведіть приклади. Чи є це порушенням закону попиту?	2	Основна: [7, с. 91–110; 8, с. 109–121, 186–199; 10, с. 91–106]. Додаткова: [34, с. 214–230; 40, с. 37–64; 48, с. 26–54]
	4. Рівноважна ціна та рівноважна кількість. 5. Порушення ринкової рівноваги. 6. Вплив держави на ринкову рівновагу	Які наслідки має втручання держави у процес установлення ціни на ринку? Чи є таке втручання доцільним? Відповідь обґрунтуйте		

1	2	3	4	5
	7. Поняття еластичності. 8. Показники еластичності. 9. Практичне застосування еластичності попиту та пропозиції в бізнесі	Поясніть на прикладах різних продуктів харчування вплив показників еластичності на встановлення цін на товари		
Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці				
Зарплата як найпоширеніший вид доходу в ринковій економіці. Прибуток і позичковий відсоток як види доходу. Рента як плата за користування земельними ресурсами	1. Сутність зарплати. Теорії зарплати. 2. Системи погодинної зарплати. 3. Системи відрядної зарплати	Чому найбільш ефективною для працівників торгівлі вважають зарплату типу "ставка + відсоток від продажів"?	2	Основна: [7, с. 241–243, 417–421; 8, с. 312–316, 322–325, 336–340; 10, с. 125–160]. Додаткова: [31, с. 86–99, 155–175; 34, с. 302–307, 343–386; 40, с. 286–346; 48, с. 112–168, 192–210; 50, с. 189–215]
	4. Прибуток: види й теорії. 5. Роль прибутку в економічній системі. 6. Вплив ставки позичкового відсотка на економічну ситуацію у країні	Чи може бути недоцільним ведення бізнесу, навіть якщо, згідно з бухгалтерськими документами, фірма стабільно отримує прибуток? Відповідь поясніть на прикладах		
	7. Рента як вид доходу. 8. Види ренти та їхні джерела. 9. Особливості рентних відносин у сучасній економіці	Чи є рента в сільському господарстві постійним явищем? Що впливає на її розмір?		
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку				
Корисність. Правило максимізації корисності. Криві байдужості та бюджетні обмеження	1. Корисність блага. Теорії корисності. 2. Гранична корисність. 3. Правило максимізації корисності	Яке практичне значення має теорія граничної корисності для споживача та виробника?	2	Основна: [7, с. 111–126; 8, с. 200–209]. Додаткова: [40, с. 81–114; 44, с. 55–72]
	4. Крива байдужості. Карта кривих байдужості. 5. Бюджетні обмеження. 6. Графічна модель поведінки споживача. 7. Лінія "дохід – споживання"	Охарактеризуйте умови оптимального вибору споживача		

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 3				
Основи макроекономіки				
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання				
Економічне зростання та економічний розвиток. Циклічність як економічне явище. Типи циклів	1. Економічне зростання: сутність, значення, джерела. 2. Типи економічного зростання. 3. Економічний розвиток	Які джерела економічного зростання є основними в сучасній економіці України?	2	Основна: [7, с. 199–223; 8, с. 399–424]. Додаткова: [29, с. 305–359, 422–453; 31, с. 207–217; 36, с. 39–46, 164–175; 40, с. 48–57]
	4. Макроекономічна нестабільність і її складові частини. 5. Циклічність: сутність і роль в економіці. 6. Фази циклу	На якій із фаз економічного циклу концепція "економічного прориву" може дати успіх країні? Поясніть на прикладах нових індустріальних країн		
	7. Причини циклічних коливань в економіці. 8. Теорія "довгих хвиль" М. Кондратьєва. 9. Короткі та середні цикли	Чому К. Маркс вважає, що причиною циклів є оновлення основного капіталу?		
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище				
Інфляція як економічне явище. Види інфляції. Антиінфляційна політика держави	1. Інфляція як форма існування сучасної ринкової економіки. 2. Соціально-економічні наслідки інфляційних процесів. 3. Інфляційні процеси в перехідній економіці	Наведіть приклади позитивного впливу інфляції на певні економічні процеси у країні	2	Основна: [7, с. 154–162; 8, с. 426–445; 10, с. 188–190]. Додаткова: [29, с. 359–377; 34, с. 179–186; 44, с. 56–67]
	4. Інфляція попиту та інфляція пропозиції. 5. Види інфляції за темпами зростання цін. 6. Види інфляції з погляду міри передбачуваності	Інфляція 90-х років в Україні є прикладом інфляції попиту або інфляції пропозиції?		
	7. Необхідність у державному регулюванні рівня цін в економіці. 8. Грошово-кредитні інструменти впливу на інфляцію у країні. 9. Інші державні заходи щодо стримування інфляційних процесів	Порівняйте сутність політики "дешевих" і "дорогих" грошей		

1	2	3	4	5
Тема 15. Державний бюджет і податкова система				
Державний бюджет: сутність, структура, вплив на економіку країни. Податки: сутність, види, функції. Податкові системи різних країн	1. Сутність і структура державного бюджету. 2. Основні етапи бюджетного процесу (на прикладі України). 3. Бюджетний дефіцит: сутність і вплив на економіку. Державний борг	Чи можна бюджетний дефіцит уважати позитивним явищем в економіці країни?	2	Основна: [7, с. 274–281, 295–316; 8, с. 578–604; 10, с. 177–184]. Додаткова: [44, с. 547–593; 48, с. 121–129; 49, с. 230–250]
	4. Сутність і значення податків. 5. Види податків. 6. Фіскальна політика як інструмент державного регулювання економіки	Чи правильне твердження: "зі зростанням ставки податку збільшуються надходження до бюджету відповідного рівня"?		
	7. Податкова система України. 8. Особливості податкової системи вашої країни. 9. Податкові системи інших країн світу	Запропонуйте варіант ідеальної податкової системи держави		
Тема 16. Соціально-економічна політика держави				
Доходи та їхнє вимірювання. Державна політика доходів	1. Сутність і види доходів. 2. Розподіл особистого доходу громадян. 3. Диференціація доходів у суспільстві	Чи вважаєте ви, що дохід людини є об'єктивним показником його цінності для суспільства?	2	Основна: [8, с. 606–622]. Додаткова: [31, с. 134–148; 34, с. 198–206; 40, с. 380–386; 44, с. 160–164; 49, с. 505–510]
	4. Політика регулювання та індексації доходів. 5. Державна підтримка найбільш вразливих верств населення. 6. Особливості соціально-економічної політики під час трансформаційних перетворень у державі	Чи можливо під час ринкових перетворень у країні направити грошові кошти на соціальні програми, зменшуючи тим самим підтримку, наприклад, науки чи виробництва?		
Разом годин за змістовими модулями			32	

2. Типові приклади завдань для практичних занять

Методичні рекомендації до практичного заняття за темою 3

Питання для розгляду

1. Поняття економічної системи суспільства.
2. Класифікація економічних систем.
3. Сутність соціально-економічної формації та причини зміни формацій.
4. Характерні особливості різних типів соціально-економічних формацій.
5. Капіталістичний спосіб виробництва та перспективи розвитку соціуму
6. Традиційна економічна система.
7. Командно-адміністративна економічна система.
8. Ринкова економічна система.
9. Змішана економічна система.

Завдання 1. Для кожного базового терміна підберіть відповідне йому визначення (табл. 2).

Таблиця 2

Економічні системи та їхні основні характеристики

№ п/п	Базовий термін	Літера	Визначення
1	2	3	4
1	Фізична особа	А	Поєднує риси ринкової економіки з високим рівнем соціального захисту
2	Формаційний підхід	Б	Рушійна сила економічних систем
3	Економічна система	В	Процес передачі націоналізованих підприємств у приватну власність
4	Оренда	Г	Перехід з державної власності у приватну
5	Приватизація	Д	Класифікація економічних систем на первісну, рабовласницьку, феодальну, капіталістичну та соціалістичну

1	2	3	4
6	Коммандисти	Е	Організаційна форма підприємства, яка має статутний фонд, який дорівнює кількості акцій за їхньою номінальною вартістю
7	Суб'єкт власності	Є	Відповідає на запитання "що, як і для кого виробляти"
8	Концесія	Ж	Підприємці, які є одночасно і власниками засобів виробництва, і працівниками
9	Акціонерне товариство	З	Акціонерні товариства відкритого типу
10	Привласнення	И	Угода, за якою держава надає фізичним (або юридичним) особам певне майно для ведення господарської діяльності
11	Конкуренція	І	Несуть відповідальність лише своїм внеском у майно товариства
12	Денаціоналізація	Ї	Людина як суб'єкт майнових і немайнових прав та обов'язків
13	Змішана економічна система	Й	Повна економічна влада суб'єкта власності над об'єктом власності
14	Трудова приватна власність	К	Держава, підприємства, індивіди
15	Корпорації	Л	Угода про надання однією людиною будь-якого майна іншій людині за певну плату

Завдання 2.

Тестові завдання

1. Відносини між людьми з приводу виробництва, розподілу та використання засобів виробництва:

- а) економічні відносини;
- б) виробничі відносини;
- в) відносини розподілу;
- г) відносини власності.

2. Спосіб виробництва – це:

- а) сукупність засобів виробництва і виробничих відносин;
- б) сукупність засобів виробництва і робочої сили;
- в) сукупність продуктивних сил і виробничих відносин;
- г) сукупність продуктивних сил і засобів виробництва.

3. Оберіть три головні запитання, на які відповідає будь-яка економічна система:

- а) що, де і коли виробляти;
- б) що, як і для кого виробляти;
- в) що, де і для кого виробляти;
- г) для кого, як і коли виробляти.

4. За якою ознакою економічні системи класифікуються на традиційну, ринкову й адміністративно-командну:

- а) за формаційною ознакою;
- б) за ступенем розвитку продуктивних сил;
- в) за формою власності та роллю держави в управлінні економікою;
- г) за ступенем індустріалізації?

5. Яка риса характерна для традиційної економічної системи:

- а) панування державної власності;
- б) панування приватної власності;
- в) різноманітність економічних укладів;
- г) високі темпи розвитку продуктивних сил?

6. Змішана економічна система передбачає наявність:

- а) директивного планування;
- б) стихійний розвиток економіки;
- в) індикативного планування;
- г) централізованого управління економікою.

7. Низький освітній рівень населення, низький рівень розвитку продуктивних сил, значна роль релігії, звичаїв і традицій є характерними ознаками:

- а) вільної ринкової економіки;
- б) адміністративно-командної економіки;
- в) змішаної економіки;
- г) традиційної економіки.

8. Коли економічні проблеми вирішуються частково за допомогою ринкових механізмів, а частково на основі державного втручання, то це:

- а) адміністративно-командна економічна система;
- б) змішана економічна система;
- в) традиційна економічна система;
- г) ринкова економічна система.

9. Економічну систему Швеції можна охарактеризувати як:

- а) ринкову;
- б) адміністративно-командну;
- в) змішану;
- г) традиційну.

10. Економічну систему Нігерії, як і більшості країн африканського континенту, можна охарактеризувати як:

- а) ринкову;
- б) адміністративно-командну;
- в) змішану;
- г) традиційну.

11. Власність як економічна категорія – це:

- а) ставлення людини до речі як до своєї;
- б) відносини між людьми з приводу привласнення засобів і результатів виробництва;
- в) річ, яка належить певній людині;
- г) усі відповіді правильні.

12. Юридична(і) особа(и) – це:

- а) людина як носій майнових і немайнових прав;
- б) декілька держав або всі держави планети;
- в) організації, підприємства, установи;
- г) органи місцевого самоврядування.

13. До суб'єктів власності можна віднести:

- а) товари та послуги;
- б) фізичних і юридичних осіб;
- в) державу та підприємства;
- г) відповіді б і в правильні.

14. Привласнення – це:

- а) процес отримання доходу від власності;
- б) конкретно-суспільний спосіб оволодіння річчю;
- в) позбавлення суб'єкта права на володіння, користування та розпорядження;
- г) господарське використання прав власності.

15. Здаючи земельну ділянку в оренду, її власник отримує ренту на основі відносин:

- а) володіння;
- б) розпорядження;
- в) використання;
- г) варіанти а і б правильні.

16. Приватизація – це:

- а) процес переходу з приватної форми власності у державну;
- б) процес переходу з приватної форми у будь-яку недержавну;
- в) процес переходу з приватної форми у будь-яку іншу;
- г) правильна відповідь відсутня.

17. До засобів приватизації не належить:

- а) оренда;
- б) викуп підприємств трудовими колективами;
- в) продаж на аукціоні;
- г) акціонування підприємств.

Завдання 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Економічна система – це сукупність продуктивних сил і виробничих відносин.

2. Поняття "економічна система" відрізняється від поняття "спосіб виробництва" тим, що (окрім виробничих відносин і продуктивних сил) містить господарський механізм.

3. Економічний зміст власності полягає у відносинах, які виникають з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг.

4. Існує два типи власності: державна та приватна.

5. Приватна власність виникла в умовах капіталізму.

6. У ринковій економіці домінуючою є державна форма власності на засоби виробництва.

7. Приватизація – це купівля акцій державних підприємств.

8. Спільні підприємства – це підприємства, у статутному капіталі яких переважає іноземний капітал.

9. Право використання – це фактичне користування річчю.

Завдання 4. Укажіть, у якій послідовності з'являлась власність:

- а) корпоративна;
- б) колективна;
- в) приватна трудова;
- г) акціонерна;
- д) капіталістична.

Завдання 5. Впишіть у таблицю характерні ознаки адміністративно-командної, ринкової та змішаної економічної системи:

Адміністративно-командна система	Змішана система	Ринкова система	Традиційна система

- а) неграмотність населення;
- б) приватна власність на засоби виробництва;
- в) значну роль відіграють релігія та традиції;
- г) держава відіграє важливу роль у перерозподілі доходів;
- д) відсутність соціального захисту населення;
- е) низький рівень продуктивних сил;
- є) вільне ціноутворення;
- ж) ідеологічний вплив на економіку;
- з) стихійний розвиток економічної системи;
- и) планова система господарювання;
- і) державна власність на засоби виробництва;
- ї) перевага виробника над споживачем;
- й) індикативне планування на основі узгодженості дій уряду та приватного сектору;
- к) тісний взаємозв'язок держави і бізнесу, особливо у визначенні найбільш пріоритетних галузей вкладання капіталу;
- л) перевага споживача над виробником.

Завдання 6. Напишіть есе на одну з запропонованих тем.

1. Позитивні та негативні риси адміністративно-командної системи.
2. Взаємозв'язок і ефективність форм власності у ринковій економіці України.
3. Порівняльна характеристика змішаних економік різних країн світу.

Запитання для дискусії

1. Яке суспільство можна вважати постіндустріальним? Наведіть приклади. Обґрунтуйте вибір.
2. Чи відповідає Україна критеріям постіндустріальної економіки?
3. Поясніть причини зміни рабовласницького устрою на феодальний і феодального на капіталістичний.
4. За яких історичних умов відбувалися ці зміни?
5. Чому існують різні моделі змішаної економічної системи?

Методичні рекомендації до практичного заняття за темою 5

Питання для розгляду

1. Попит. Закон попиту. Графік попиту.
2. Пропозиція та її графічне зображення. Закон пропозиції.
3. Товари Гіффена та товари Веблена.
4. Рівноважна ціна та рівноважна кількість.
5. Порушення ринкової рівноваги.
6. Вплив держави на ринкову рівновагу.
7. Поняття еластичності.
8. Показники еластичності.
9. Практичне застосування еластичності попиту та пропозиції в бізнесі.

Завдання 1.

Тестові завдання

1. Цінова еластичність попиту буде вищою:
  - а) на товари першої необхідності, ніж на предмети розкоші;
  - б) в тих випадках, коли споживачі використовують товар з найбільшою користю для себе;
  - в) коли більші альтернативні витрати виробництва товару;
  - г) в тих випадках, коли товар менше потрібний споживачу.
2. Якщо під час зміни ціни кількість куплених товарів не змінюється, то попит:
  - а) нееластичний;
  - б) еластичний;

- в) одиничної еластичності;
- г) повністю нееластичний.

3. Три з чотирьох наведених подій могли б змістити криву попиту на каву у нове положення. Яка подія не буде брати в цьому участь:

- а) зміна у смаках людей щодо кави;
- б) збільшення грошових доходів споживачів кави;
- в) падіння ціни на каву;
- г) сподівання, що ціна на каву впаде у майбутньому?

4. Якщо попит нееластичний:

- а) зростання ціни на 5 % зумовить зменшення величини продажу більш ніж на 5 %;
- б) зростання ціни на 5 % зумовить зменшення величини попиту на 5 %;
- в) зростання ціни на 5 % зумовить наслідком збільшення величини продажу більш ніж на 5 %;
- г) зростання ціни приведе до зростання виручки від реалізації.

5. Якщо два товари є взаємозамінними, то зростання ціни на перший викличе:

- а) падіння попиту на другий товар;
- б) зростання попиту на другий товар;
- в) збільшення величини попиту на другий товар;
- г) падіння величини попиту на другий товар.

6. Якщо попит на сільськогосподарську продукцію нееластичний, то за умови хорошого врожаю доходи фермерів:

- а) зростуть, так як зросте величина продукції, що продається;
- б) скоротяться, так як відносне зниження цін буде більшим, ніж відносне збільшення величини продажу;
- в) залишаться незмінними;
- г) неможливо відповісти на питання.

7. Яке з наведених тверджень не відноситься до характеристики еластичного попиту на товар:

- а) коефіцієнт еластичності менший за одиницю;
- б) загальна виручка продавця зменшується, якщо ціна зростає;
- в) покупці відносно чутливо реагують на зміну цін;
- г) загальна виручка продавця зростає, якщо ціна зменшується?

8. До доповнювальних товарів (комплементарних) товарів належать:

- а) хліб та одяг;
- б) крем для взуття та взуття;
- в) молоко та пепсі-кола;
- г) чорні та коричневі чоботи.

9. Крива попиту ілюструє залежність:

- а) ціни від попиту;
- б) попиту від ціни;
- в) величини попиту від ціни;
- г) величини попиту від пропозиції.

10. Ринковий попит безпосередньо не зазнає впливу:

- а) кількості покупців;
- б) цін на ресурси;
- в) доходів споживачів;
- г) цін товарів-замінників.

11. Якщо ціна товару нееластичного попиту зросла з 7 до 8 грн, то виручка від реалізації:

- а) скоротилась;
- б) зросла;
- в) абсолютно еластична;
- г) залишилась незмінною.

12. Яке з наведених тверджень відноситься до характеристики нееластичного попиту на товар:

- а) у наявності є велика кількість товарів-замінників;
- б) заданий товар є товаром першої необхідності для покупців;
- в) покупці витрачають значну частину свого доходу на його придбання;
- г) заданий товар є товаром розкоші?

13. Крива попиту змішується ліворуч, якщо:

- а) доходи сім'ї зростають;
- б) кількість покупців збільшується;
- в) ціна на товар-доповнювач зменшилась;
- г) ціна на товар-субститут зменшилась.

14. Якщо будь-яка кількість товару продається за однаковою ціною, то попит на цей товар є:

- а) абсолютно нееластичним;
- б) абсолютно еластичним;
- в) еластичним;
- г) нееластичним.

15. На який з наведених товарів еластичність попиту за ціною вища:

- а) сіль;
- б) чорний хліб;
- в) розкішні автомобілі "роллс-ройс";
- г) чорний хліб "дарницький"?

Завдання 2. Чи є правильними наведені твердження?

1. Закон попиту розкриває обернений зв'язок між ціною товару і величиною попиту.

2. У разі зростання грошових доходів споживачів крива попиту зміщується ліворуч.

3. Попит на мармелад більш еластичний, ніж на цукор.

4. Від менш еластичного товару споживачеві важче відмовитись, ніж від більш еластичного.

5. Зменшення ціни на піцу викличе зміщення кривої попиту на піцу.

6. Величина пропозиції прямо залежить від ціни, тому крива пропозиції має вигляд низхідної кривої.

7. Зменшення попиту на пиріжки з картоплею може бути викликано зростанням цін на картоплю.

8. Зміщення кривої пропозиції праворуч означає, що виробники пропонують більшу кількість продукту за кожну з можливих цін.

9. За інших рівних умов поганий врожай картоплі призведе до зростання цін на чіпси.

10. Якщо уряд встановлює верхню межу зростання цін, то обсяг попиту та пропозиції заданого товару завжди рівні.

11. Якщо ціна на якийсь товар стійка, значить вона встановлюється на рівні перетину кривої попиту та пропозиції.

12. Зростання попиту, яке супроводжується розширенням пропозиції, призведе до збільшення рівноважного обсягу виробництва, але не до зростання рівноважних цін.

13. Урівноважувальна функція ціни проявляється в ліквідації товарних надлишків і дефіцитів.

14. Якщо ринкова ціна нижча від рівноважної, то вона буде знижуватися, бо в таких умовах попит буде падати, а пропозиція рости.

15. Якщо одночасно зростуть пропозиція товару та споживчі доходи, можливо, ціна на нього не зміниться.

16. Будь-яка зміна ціни на ресурси приведе до зрушення точки рівноваги попиту та пропозиції вверх або вниз по кривій попиту.

Запитання для дискусії

1. Чи можлива ситуація, коли зі збільшенням ціни попит на цей товар зростає? Наведіть приклади. Чи є це порушенням закону попиту?

2. Які наслідки має втручання держави у процес установаження ціни на ринку? Чи є таке втручання доцільним? Відповідь обґрунтуйте.

3. Поясніть на прикладах різних продуктів харчування вплив показників еластичності на встановлення цін на товари.

Методичні рекомендації до практичного заняття за темою 7

Питання для розгляду

1. Сутність зарплати. Теорії зарплати.
2. Системи погодинної зарплати.
3. Системи відрядної зарплати.
4. Прибуток: види й теорії.
5. Роль прибутку в економічній системі.
6. Вплив ставки позичкового відсотка на економічну ситуацію у країні.
7. Рента як вид доходу.
8. Види ренти та їхні джерела.
9. Особливості рентних відносин у сучасній економіці.

Завдання 1.

Тестові завдання

1. Вартість, яка в ході свого руху приносить власнику дохід у вигляді прибутку, називають:

- а) землею;
- б) працею;

- в) капіталом;
- г) немає правильної відповіді.

2. Підприємницька здатність як ресурс приносить своєму власнику дохід у вигляді:

- а) ренти;
- б) відсотків;
- в) зарплати;
- г) прибутку.

3. Заробітна плата – це:

- а) дохід від праці як фактора виробництва;
- б) частка робітничого класу в суспільному продукті;
- в) перетворена форма вартості та ціни товару "робоча сила";
- г) всі відповіді правильні.

4. Розрізняють заробітну плату:

- а) номінальну та реальну;
- б) відрядну та погодинну;
- в) номінальну та преміальну;
- г) всі відповіді правильні.

5. Розмір ренти як доходу від природних ресурсів залежить від:

- а) розміру ділянки;
- б) родючості ділянки;
- в) розташування ділянки;
- г) всі відповіді правильні.

Завдання 2. Чи правильні наведені твердження?

1. Рента – це дохід, який отримує власник землі від орендарів.
2. За однакової площі ціна ділянки буде вищою, якщо ділянка більш родюча або краще розташована.
3. Зарплата – це винагорода за той час, який працівник проводить на роботі.
4. Величина позичкового відсотка залежить від ставки банківського відсотка, під яку видавався кредит.
5. Реальна заробітна плата завжди менше номінальної.
6. Прибуток є винагородою підприємцеві за його особливі здібності до ведення бізнесу.

7. Кожен з видів доходів є платою за ресурс, який залучений у процес виробництва.

8. Винагородою за працю є ціна землі.

Завдання 3. Зіставте терміни з визначеннями:

Терміни	Визначення
Рента	Дохід від підприємницької здатності як фактора виробництва
Зарплата	Вартість, яка в процесі свого руху створює нову вартість
Позичковий відсоток	Умови, які необхідні для виробництва товарів або послуг
Прибуток	Дохід від праці як фактора виробництва
Земля	Кошти або матеріальні цінності, які отримують власники факторів виробництва як нагороду за їхнє використання
Праця	Цілеспрямована діяльність людини
Капітал	Частина прибутку, яка виплачується орендарем землі її власнику за тимчасове користування землею
Підприємницька здатність	Сукупність природних ресурсів
Ресурси	Дохід від капіталу як фактора виробництва
Дохід	Здатність людини до створення та розвитку бізнесу, яка заснована на його вроджених якостях, придбаних знаннях і навичках

Завдання 4.

1. Бізнесмен отримав від продажу товару 170 тис. грн. При цьому він витратив на верстати 100 тис. грн, на матеріали – 30 тис. грн, на зарплату працівникам – 15 тис. грн. Термін служби верстатів – 5 років. Оренда становить 10 тис. грн / рік. Визначте прибуток.

2. За робочий день робітник виточив 30 деталей, за кожен з них відповідно до розцінок отримав 5 грн. При цьому він заощадив матеріалів на 100 грн. 25 % заощаджених матеріалів у грошовій формі видаються робітникові у вигляді премії. Визначте заробітну плату робітника за один день.

Запитання до дискусії

1. Чому найбільш ефективною для працівників торгівлі вважають зарплату типу "ставка + відсоток від продажів"?

2. Чи може бути недоцільним ведення бізнесу, навіть якщо, згідно з бухгалтерськими документами, фірма стабільно отримує прибуток? Відповідь поясніть на прикладах.

3. Чи є рента в сільському господарстві постійним явищем? Що впливає на її розмір?

Методичні рекомендації до практичного заняття 15

Питання до розгляду

1. Сутність і структура державного бюджету.
2. Основні етапи бюджетного процесу (на прикладі України).
3. Бюджетний дефіцит: сутність і вплив на економіку. Державний борг.
4. Сутність і значення податків.
5. Види податків.
6. Фіскальна політика як інструмент державного регулювання економіки.
7. Податкова система України.
8. Особливості податкової системи вашої країни.
9. Податкові системи інших країн світу.

Завдання 1.

Тестові завдання

1. Обов'язкові платежі державі з боку фізичних і юридичних осіб називають:
  - а) внесками;
  - б) податками;
  - в) субсидіями;
  - г) дотаціями.
2. Державний бюджет – це:
  - а) кошторис витрат держави;
  - б) державна казна;
  - в) фінансовий план надходжень і державних витрат;
  - г) кошторис надходжень держави.
3. Дефіцит бюджету – це:
  - а) сума перевищення видатків держави над її доходами в кожний заданий рік;
  - б) сума перевищення доходів держави над її видатками в кожний заданий рік;
  - в) правильні відповіді – а і в;
  - г) відсоткове відношення видатків держави до ВВП.

4. Урядову політику в галузі витрат і оподаткування називають:

- а) монетарною політикою;
- б) політикою розподілу доходів;
- в) соціальною політикою;
- г) фіскальною політикою.

5. Антиінфляційна фіскальна політика передбачає:

- а) зростання рівня оподаткування та скорочення державних видатків;
- б) скорочення і податкових надходжень, і державних видатків;
- в) зростання податків і більш високий рівень державних видатків;
- г) постійний рівень і державних видатків, і податкових надходжень.

6. Прямі податки, на відміну від непрямих:

- а) "приховані" в ціні товару;
- б) є податками на споживання і їхнє збільшення веде до збільшення ціни товару;
- в) мають неприхований механізм стягнення;
- г) правильні відповіді – а і в.

7. Середня ставка пропорційного податку:

- а) знижується пропорційно зростанню доходу;
- б) підвищується пропорційно зростанню доходу;
- в) залишається незмінною незалежно від розміру доходу;
- г) взагалі ніяк не пов'язана з динамікою доходу.

8. До непрямих податків відносяться:

- а) акцизи, податок на додану вартість, мито;
- б) особистий прибутковий податок і податки на майно;
- в) податок на прибуток корпорацій;
- г) платежі по обов'язковому соціальному страхуванню.

9. Політика вбудованих стабілізаторів:

- а) полягає у встановленні ставки оподаткування, визначенні суми державних витрат та інших параметрів, вплив яких на економіку має постійний характер;
- б) охоплює елементи, що змінюються залежно від змін економічної ситуації й автоматично пригашують несприятливі зміни;

- в) усі попередні відповіді правильні;
- г) полягає у встановленні Центральним банком країни норми обов'язкових банківських резервів.

10. Державний борг – це:

- а) величина бюджетного дефіциту за поточний рік;
- б) борг держави перед власними громадянами та іноземними кредиторами, завдяки якому вона покриває дефіцит державного бюджету;
- в) сума взаємної заборгованості фірм і домогосподарств заданої держави;
- г) сума заборгованості фізичних осіб по споживчих кредитах комерційних банків.

Завдання 2. Чи правильні наведені твердження?

1. Державний бюджет – основний фінансовий план держави на поточний рік.
2. Державний бюджет має силу закону.
3. Існування бюджетного дефіциту вважається позитивним економічним явищем.
4. Єдиним джерелом надходження коштів у державний бюджет є податки.
5. Виділяють прямі та непрямі податки.
6. Дефіцит державного бюджету – це перевищення доходів над витратами.
7. Накопичений бюджетний дефіцит формує державний борг.
8. Держава може позичити гроші для покриття бюджетного дефіциту у своїх громадян.

Завдання 3. Зіставте терміни з визначеннями:

Термін	Визначення
1	2
Державний бюджет	Перевищення витрат над доходами державного бюджету
Місцевий бюджет	Грошові відносини з приводу розподілу і перерозподілу вартості сукупного суспільного продукту
Бюджетний дефіцит	Збір на користь держави, який стягується з громадян або підприємств і не пов'язаний з їхніми доходами або вартістю майна; здебільшого встановлюється у вигляді надбавки до ціни

1	2
Бюджетний профіцит	Грошові відносини, які складаються під час розподілу та використання грошових ресурсів держави
Державний борг	Перевищення доходів над витратами державного бюджету
Податки	Сукупність загальнодержавних і місцевих податків, а також принципи їхнього формування
Прямі податки	Обов'язкові платежі до державного або місцевого бюджету
Непрямі податки	Збір на користь держави, який стягується з кожного громадянина або організації залежно від розмірів їхніх доходів і вартості майна
Доходи бюджету	Основний фінансовий план держави на поточний рік
Витрати бюджету	Основний фінансовий план на поточний рік окремої області, району або населеного пункту
Податкова система	Накопичений бюджетний дефіцит за ряд років

Задачі з розв'язуванням

Задача 1. Валовий дохід від реалізації продукції підприємства у 2018 році дорівнював 2 млн грн, витрати – 1,1 млн грн. У бюджет підприємство сплатило 270 тис. грн податку на прибуток. Яка ставка податку встановлена для підприємства?

Розв'язання:

Податкова ставка = Величина податку / Величина прибутку × 100 %.

Податкова ставка = $270 / (2\,000 - 1\,100) \times 100\% = 30\%$.

Задача 2. Чистий прибуток фірми становив у минулому році 9 млн грн. Дохід від реалізації – 32 млн грн, витрати – 20 млн грн. Яку суму податку на прибуток сплатила фірма, якщо припустити, що від інших податків вона звільнена? Якою була ставка оподаткування?

Розв'язання:

Прибуток фірми = 32 млн грн – 20 млн грн = 12 млн грн.

Оскільки чистий прибуток – це прибуток, що залишився після сплати податків, то:

Сума сплачених фірмою податків = 12 млн грн – 9 млн грн = 3 млн грн.

Ставка оподаткування = $3\,000\,000 / 12\,000\,000 \times 100\% = 25\%$.

Задача 3. Підприємство "Омега" отримало у минулому році валовий прибуток у розмірі 200 тис. грн і сплатило податок на прибуток за ставкою 30 %. Чому дорівнює сума податку на прибуток?

Розв'язання:

Сума податку на прибуток = $0,3 \times 200$ тис. грн = 60 тис. грн.

Запитання для дискусії

1. Чи можна бюджетний дефіцит уважати позитивним явищем в економіці країни?
2. Чи правильне твердження "зі зростанням ставки податку збільшуються надходження до бюджету відповідного рівня"?
3. Запропонуйте варіант ідеальної податкової системи держави.

Зразок варіанта контрольної роботи

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітній рівень перший (бакалаврський)

Спеціальність 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії"

Освітня програма "Міжнародні відносини", семестр 2

Навчальна дисципліна "Основи економіки"

Контрольна робота

Варіант 3

Завдання 1 (стереотипне).

Тестові завдання

1. Що з перерахованого далі є предметом макроекономічного аналізу:
  - а) підвищення цін на цукор в результаті зростання попиту споживачів;
  - б) умови максимізації прибутку фірми, яка виробляє дитячі іграшки;
  - в) зростання кількості безробітних у країні в період кризового падіння виробництва;
  - г) зростання цін на бензин в одному з регіонів країни?
2. Як співвідносяться ВВП, розрахований за сумою видатків і ВВП, розрахований за сумою доходів:
  - а) ВВП за доходами дорівнює ВВП за видатками;
  - б) в умовах економічної кризи ВВП за витратами перевищує ВВП за доходами;

в) співвідношення між цими показниками залежить від темпів зростання цін;

г) ВВП за доходами завжди перевищує ВВП за витратами?

3. За рік в умовній країні ціни зросли у 2 рази, а обсяг випуску продукції не змінився. За цих умов:

а) реальний ВВП зріс;

б) номінальний ВВП зріс;

в) номінальний ВВП не змінився;

г) номінальний ВВП зменшився.

4. ВВП збільшиться, якщо:

а) зменшаться державні витрати на закупівлю товарів і послуг;

б) експорт товарів і послуг перевищить їхній імпорт;

в) імпорт товарів і послуг перевищить їхній експорт;

г) зменшаться споживчі видатки.

5. Що не включається до складу ВВП під час підрахунку його за сумою доходів:

а) амортизація;

б) заробітна плата;

в) непрямі податки;

г) чистий експорт?

Завдання 2 (діагностичне). Визначте, які з перелічених далі явищ і процесів відносяться до макроекономічних, а які – до мікроекономічних.

1. Підприємство-монополіст підвищило ціну на вироблену продукцію.

2. В Україні знизився рівень безробіття.

3. Приватний навчальний заклад будує новий басейн.

4. Уряд ухвалює рішення щодо погашення державного боргу.

5. Сім'я придбала новий будинок.

Завдання 3 (діагностичне). Чи правильні наведені твердження?

1. Економічний потенціал країни зростає, коли крива виробничих можливостей зсувається ліворуч.

2. Збільшення кількості робочого часу – інтенсивний фактор економічного росту.

3. Економічне зростання – важлива передумова підвищення якості життя.

4. Економічні прогнози переважно не дуже точні, тому не дуже корисні.

5. Природні ресурси – важливий фактор економічного зростання України.

Завдання 4 (діагностичне). Населення умовної країни становить 100 млн осіб, реальний ВВП – 20 млрд грош. од. За рік реальний ВВП зріс на 8 %, а кількість населення зросла у 1,25 рази. Як змінився показник ВВП на одну особу?

Завдання 5 (евристичне). Чи може наявність у країні тіньової економіки бути позитивним явищем? Відповідь поясніть.

Викладач:

Петряєва З. Ф.

3. Система оцінювання успішності навчання

Виконання кожного завдання для практичних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Розподіл балів за темами

Поточне опитування та самостійна робота															Підсумковий тест (залік)	Сума	
Змістові модулі 1, 2									Змістовий модуль 3						100	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15			T16
6	5	6	5	10	10	5	6		5	6	10	16		10			
Контрольна робота									Контрольна робота								
10									10								

Примітка. T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів.

4. Рекомендована література

Основна

1. Борисов Е. Ф. Основы экономики : учеб. пособ. / Е. Ф. Борисов. – Москва : Юрайт-Издат, 2009. – 316 с.
2. Економічна теорія : посібник для вищої школи / Є. М. Воробйов, А. А. Гриценко, В. М. Лісовицький та ін. ; під заг. ред. Є. М. Воробйова. – Київ : Корвін, 2003. – 704 с.
3. Куликов Л. М. Экономическая теория : учебник / Л. М. Куликов. – Москва : ТК "Велби", Изд-во "Проспект", 2010. – 432 с.
4. Кураков Л. П. Курс экономической теории : учеб. пособ. для вузов / Л. П. Кураков, Г. Е. Яковлев. – 3-е изд. перераб. и доп. – Москва : Вуз и школа, 2003. – 514 с.
5. Курс экономической теории : учебник / под ред. М. Н. Чепурина, Е. А. Киселева. – 4-е изд., доп. и перераб. – Киров : АСА, 2001. – 752 с.
6. Мочерний С. В. Економічна теорія : посібник / С. В. Мочерний. – Київ : Академія, 2003. – 653 с.
7. Політекономія : підручник / за ред. Ю. В. Ніколенка. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 411 с.

8. Руднева О. А. Основы экономической теории : учеб. пособ. / А. О. Руднева. – Москва : Научная книга, 2011. – 252 с.
9. Современная экономика : учеб. пособ. / под ред. О. Ю. Мамедова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. – 456 с.
10. Чухно А. А. Основи економічної теорії : підручник / А. А. Чухно, П. Є. Єщенко ; за ред. А. А. Чухно. – Київ : Вища школа, 2001. – 606 с.
11. Щетинін А. І. Політична економія / А. І. Щетинін. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 480 с.
12. Экономика : учеб. пособ. / под ред. А. С. Булатова. – Москва : Юристъ, 2009. – 896 с.
13. Экономика : учебник / под ред. Р. П. Колосовой. – Москва : Норма, 2011. – 345 с.
14. Экономическая теория : учеб. пособ. / под ред. В. И. Видяпина. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 714 с.
15. Экономическая теория : учеб. пособ. / под ред. Н. И. Базылева. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 662 с.
16. Экономическая теория : учебник / под общ. ред. Г. П. Журавлевой, Л. С. Тарасевича. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 714 с.
17. Экономическая теория : учебник / под ред. О. С. Белокрыловой. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. – 448 с.
18. Экономическая теория : учебник / под ред. В. Д. Камаева, Е. И. Лобачевой. – Москва : Юрайт-Издат, 2010. – 557 с.
19. Экономическая теория : учебник / под ред. Н. И. Базылева, С. П. Гурко. – Москва : ИНФРА-М, 2010. – 512 с.

Додаткова

20. Акимов Н. И. Политэкономия современного способа производства / Н. И. Акимов. – Москва : Экономика, 2003. – 207 с.
21. Амосова В. В. Экономическая теория / В. В. Амосов. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 475 с.
22. Амосов А. И. Последствия сверхускорения эволюции экономики и обществ в последние столетия: закономерности социального и экономического развития : учебник / А. И. Амосов. – Москва : Изд-во ЛКИ, 2009. – 312 с.

23. Архангельський Ю. Про необхідність державного планування ринкової економіки / Ю. Архангельський // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 47–52.
24. Афанасьев Н. Время глобализации / Н. Афанасьев // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 10. – С. 23–30.
25. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн. – Санкт-Петербург : Университетская книга, 2001. – 416 с.
26. Вэй Х. Современная региональная экономика в Китае / Х. Вэй. – Пекин : Экономическое управление пресс, 2010. – 302 с.
27. Гнатюк М. М. Відносини з ЄС та процес європейської інтеграції України : монографія / М. М. Гнатюк. – Київ : Либідь, 2009. – 199 с.
28. Гаврилук О. В. Теоретичні та методологічні підходи до вивчення сучасних глобальних регіональних тенденцій / О. В. Гаврилук // Регіональна економіка. – 2012. – № 3. – С. 7–13.
29. Геец В. М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В. М. Геец // Економіка та прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69.
30. Голубець М. А. Розвиток "сталий" чи "збалансований"? / М. А. Голубець // Український географічний журнал. – 2006. – № 2. – С. 66–69.
31. Заблоцький Б. Ф. Національна економіка : підручник / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Новий світ – 2000, 2009. – 582 с.
32. Какутич Е. Ю. Устойчивое развитие как концептуальная основа трансформации мировой экономики / Е. Ю. Какутич // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 62–74.
33. Клинова-Дацюк Г. М. Україна та інтеграційні процеси в сучасній Європі : навч. посіб. / Г. М. Клинова-Дацюк. – Рівне : НУВГ, 2012. – 189 с.
34. Ларіна Я. С. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації : монографія / Я. С. Ларіна, О. С. Брацлавська. – Київ : Академія, 2012. – 248 с.
35. Лібанова Е. М. Демографічні чинники бідності / Е. М. Лібанова. – Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. – 184 с.
36. Мазырин В. М. Реформы переходного периода во Вьетнаме (1986 – 2006 гг.): направления, динамика, результаты / В. М. Мазырин. – Москва : Ключ-С, 2007. – 336 с.
37. Патон Б. Є. Національна парадигма сталого розвитку України / Б. Є. Патон. – Київ : Державна установа "Інститут економіки природоко-

ристування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.

38. Половинкин Н. Ю. Неравномерность распределения и экономический рост / Н. Ю. Половинкин // Экономист. – 2010. – № 5. – С. 47–63.

39. Попов О. Є. Генезис та еволюція концепції прав власності в контексті розвитку сучасної інституціональної теорії / О. Є. Попов // Бизнес Информ. – 2013. – № 3. – С. 6–11.

40. Поручник А. М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі : монографія / А. М. Поручник. – Київ : КНЕУ, 2008. – 352 с.

41. Приказка С. О. Концепція сталого розвитку і проблеми економічного зростання і розвитку / С. О. Приказка // Науковий вісник "Демократичне самоврядування". – 2014. – Вип. 13. – С. 2–8.

42. Пуригіна О. Г. Міжнародні економічні конфлікти : навч. посіб. / О. Г. Пуригіна. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 280 с.

43. Резкин П. Е. Национальная экономика Беларуси : учеб.-метод. пособ. / П. Е. Резкин, Е. А. Сивицкая. – Новополоцк : ПГУ, 2013. – 91 с.

44. Скрипниченко М. І. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : монографія / М. І. Скрипниченко. – Київ : ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАНУ", 2012. – 720 с.

45. Сльозко О. О. Проблеми ефективної участі України у міжнародному поділі праці і підвищення ролі зовнішньоекономічних зв'язків / О. О. Сльозко // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 43. – С. 300–306.

46. Сорос Дж. Эпоха ошибок: мир на пороге глобального кризиса / Дж. Сорос. – Москва : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 202 с.

47. Соскін О. І. Глобальна модель політичної та економічної влади: трансформація парадигми / О. І. Соскін, Н. О. Матвійчук-Соскіна // Економічний часопис–XXI. – 2014. – № 9–10 (1). – С. 4–9.

48. Тодаро М. П. Экономическое развитие : учебник / М. П. Тодаро. – Москва : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997. – 671 с.

49. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шаститко. – Москва : ТЕИС, 2010. – 828 с.

50. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – Москва : Директмедиа, 2008. – 436 с.

Інформаційні ресурси

51. Державна регуляторна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua>.
52. Енциклопедія України в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.encyclopediaofukraine.com>.
53. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua>.
54. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
55. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.
56. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
57. Портал новин. – Режим доступу : <http://sweetukraine.bigmir.net>.
58. Український інформаційний та експертний центр з питань зовнішньої торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrdzi.com.ua>.
59. Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Завдання для практичних занять	5
2. Типові приклади завдань для практичних занять	10
Методичні рекомендації до практичного заняття за темою 3.....	10
Методичні рекомендації до практичного заняття за темою 5.....	16
Методичні рекомендації до практичного заняття за темою 7.....	20
Методичні рекомендації до практичного заняття 15	23
3. Система оцінювання успішності навчання	29
4. Рекомендована література.....	30
Основна	30
Додаткова	31
Інформаційні ресурси	34

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Петряєва Зоя Федорівна**
Булкіна Юрина Анатоліївна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2021 р. Поз. № 16 ЕВ. Обсяг 36 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*